

V prvním vydání Střížováka jsme si připomněli poslední Staročeské máje v roce 1962. Ve stejném roce se nicméně stala ještě jedna významná událost: došlo k rozbourání kapličky Sv. Jana, která stála v horní části návsi celých 162 let. O tom, jak celá událost proběhla spolu s historií kapličky, bude dnešní díl.

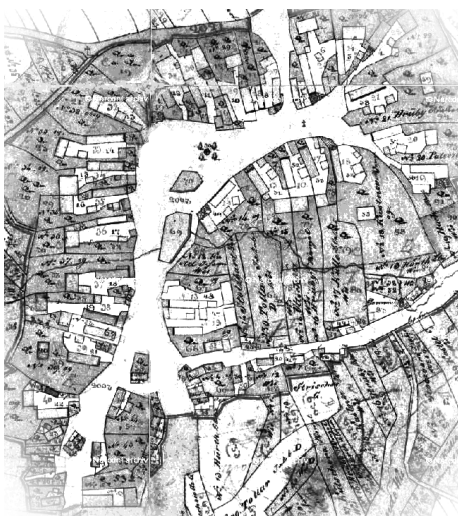
Kaple Sv. Jana

Více jak před sto lety tvořila Evropu převážně křesťanská společnost. Zbožní obyvatelé té doby měli ve zvyku – po těžkých časech válek, moru nebo hladomoru – stavět kříže, Boží muka nebo kapličky, aby tím vyjádřili poděkování za to, že těžkou dobu přežili. A tak v roce 1800, po třinácti letech válčení s Francouzi, se v naší obci kaplička také postavila. V té době byl ve Střížovicích rychtářem Jakub Kučera a Jakub Uzel. Střížovice v té době byly totiž rozdělené na dvě části ve správě panství Štáhlavského a Lukavického; a to až do roku 1848, kdy panství byla zrušena a zavedena samospráva obcí. Rychtář Jakub Kučera čp. 27 spadal tedy pod panství Štáhlavské, Jakub Uzel čp. 38 pod panství Lukavické.

Náves před dvěma sty lety

Obyvatelé kapli vystavěli nad hořejším rybníkem, který dnes již na návsi nemáme (o něm bylo napsáno posledně). Čtenář si však musí představit náves tak, že v místě nebylo v té době kromě pár stromů zhora nic. Byl tam jen kopec, pod kterým byly dva rybníky (Případně jen jeden, pokud v jisté době před rokem 1865 byla na návsi kašna, o které se v kronice píše.) Přičemž tam, kde je dnes vedle rybníka čp. 102, byl trávník, kde se později konaly různé veselice. Cesty v té době pořádné ještě nebyly (stavba erární silnice Nepomuk-Plzeň započala v roce 1820) a pastviny začínaly hned kousek od návsi a rozprostíraly se až k dnešní Salaši. Celou vesnici tvořila vesměs

jen náves, co byla obestavěna staveními hospodářů, jejichž dvory se táhly směrem do polí. Cesty a pěšiny na návsi byly jen ušlapaná hlína místy zpevněná kamením a všude byla hojnost zeleně a mnoho vzrostlých stromů (z ovocných převládaly zejména hrušně a švestky; přičemž jabloně se začaly v obci pěstovat až později). Na této návsi – na kopci nad rybníčkem – si obyvatelé vystavěli v roce 1800 kapličku s půdorysem ve tvaru šestiúhelníku, se střechou pokrytou šindelem, věžičkou pokrytou nejprve šindelem později plechem, se špicí zakončenou paprskovitým kotoučem (symbolem hostie) a v okolí kapličky byly tentýž rok vysazeny lípy. Takto nějak tedy vypadala tehdejší náves – jak také dokazuje archivní mapa, která pochází z doby, kdy stála v onom místě jen kaple a nic jiného.

Formani, kteří tehdy přijížděli od Plzně, dál pak sjížděli po návsi dolů, tam co je dnes stará cesta pod školou, a měli po pravé straně kapličku, kam vedly schody nebo pěšiny. Dále projeli mezi dvěma rybníky, a tak se ocitli na spodní návsi, odkud pokračovali přibližně po stejné cestě jako dnes.

Zvony a zvoník

Ještě než byla kaplička postavena, býval prý zvonek zavěšený na topolu před Pohlodkojc čp. 35. Zvonek vyzváněl několikrát den-

ně, minimálně však v poledne a pak večer klekání. Také se zvonil umíráček a občanům zemřelým na poslední cestu k věčnému odpočinku na Prusíny. Tento zvonek, který sloužil občanům desetiletí, byl v roce 1800 převěšen do nové kapličky, kde zvonil ještě osm let.

Až v roce 1808 byl, za přispění všech občanů, zakoupen zvon nový, který odlil plzeňský zvonář Pavel Perner. Tento zvon zůstal ve věži kaple po celou dobu, co kaplička stála. A to především díky tomu, že byl vyroben z méně kvalitního kovu, který se nehodil pro vojenské účely. Jinak by byl zabaven a roztaven, stejně jako mnohé zvony v okolí.

Součástí takové kapličky býval vždy zvoník. Zvoníka si naše obec držela snad celá staletí. Většinou to byli ti nejchudší občané naší obce. Za celý rok, co dostali za zvonění, bylo tak akorát na trepy a na sůl. Jedině snad, když mrtvému odzvonili hranu a pozůstali byli trochu milosrdní, odměnili zvoníka nějakým šestákem nebo bochníkem chleba, ale někdy také nic nedostal; jak vyprávěl kronikář jeho děd Jakub Matoušek, který zvoníka od roku 1882-1911 dělal.

Socha Sv. Jana

Kaple byla od počátku zasvěcena Sv. Janu Nepomuckému, jehož sochu do nové kaple daroval chválenický farář německé národnosti „Šén“, se kterým tamní občané dobře nevycházeli. Sochu prý chtěl původně darovat kostelu, jenže po té, co se s místními osadníky rozhněval, daroval ji Střížovickým do nově postavené kapličky.

Dvě opravy kaple

První oprava kaple byla provedena roku 1842 za rychtáře Františka Finka čp. 33 panství Lukavického a druhého rychtáře Vojtěcha Kučery čp. 27. Druhá pak v roce 1884 za starosty obce Vojtěcha Hrubého čp. 21.

Kaplička a obecná škola

Kaplička stála osamocená na kopci až do roku 1877. Toho roku se vedle začalo se stavbou obecné školy (dokončena v roce 1879), kdy musela být poražena jedna lípa, která byla u vchodu kdy si zasazena. Od těch dob kaplička stála na dvorku obecné školy, kde zaujímal stále ještě důstojné místo, kam lidé rádi chodili. – Až teprve po druhé válce, kdy byla přistavěna měšťanská škola a při té příležitosti upravena i stará škola obecná, začalo být na kopečku těsně a kaplička začala být na obtíž. Ale o tom se čtenář dočte až za chvíli.

Slábnoucí význam kapličky

Kaplička bývala ještě po první světové válce nejdůležitějším místem v naší obci. Z kaple se vypravovala všechna procese, zvláště na Sv. Horu a ke Sv. Barboře, a po návratu se odtud občané zas rozcházel domů. V letních nedělích se zde od sv. Jana scházela celá ves k pobožnostem – lidé, co se nevešli do zvonice, stávali venku na školním dvorku. Večer před Sv. Janem bývala mše a to pak bývala socha Sv. Jana vždy ozdobena květinami a březovými větvkami. Také chlapci při křtání u kaple činili zastávku, neboť tehdy byly děti vedené k náboženství a Velikonoce se slavily jako pobožnost.

Po první světové válce od takového roku 1920 již ale vážnost kapličky pomálu slábla. Ještě začátkem století byl oltářík pokrytý rouchy a na něm socha Sv. Jana, nějaký obrázek na stěnách a u oltáře na podlaze nalité hrníčky s máslem od pobožných hospodyň. – Tak tedy vypadala kaplička ještě před první světovou válkou. – Po válce se pak do kaple ukládaly pohřební věnce. A po roce 1920 sloužila ke všemu možnému, dokonce i za školní kabinet k účelům docela světským. Poslední pobožnost se v kapličce konala v roce 1926. – V této

době, kdy nejedna kaple pustla, vznikla písnička, která platila i na naši obec: „Zálesští sedláci hodně pijou, ani si kapličku nepobijou. Svátý Jan pláče, že na něj teče, že jim tam nebude, že jim uteče.“

Poslední zvonění

Zatímco v dřívějších dobách se zvonilo několikrát denně, po první světové válce už to nebylo pravidlem. Během druhé války pak sotva jednou a od nějakého roku 1948 se už vůbec přes den nezvonilo, jen když někdo zemřel a pak při pohřbu. Při pohřbu se zvon z kapličky neozval za ta léta snad jen jednou, a to v roce 1956, kdy se utrhlo lano a nikdo to nechtěl opravit. Zde musím poznamenat, že v padesátých letech, byla atmosféra ve vsi velmi skličující, zejména pak v druhé polovině. Rozbitý zvon musel opravit až Josef Štádler čp. 69, který měl nemocného tatínka, a kdyby otec zemřel, aby mu mohl jako věřícímu nechat zazvonit. – Zvonit však opravený zvon nevydržel dlouho. Hned v následujícím roce, kdy se situace pro sedláky, rolníky a živnostníky stávala ještě složitější, se při pohřbu Václava Prokeše utrhlo srdce zvonu a následující pohřeb váženého občana Václava Tolara byl tak první, kdy se muselo zvonit z gramofonu. – Později byl zvon znovu opraven, přičemž naposledy zazněl na cestu k věčnému odpočinku na Prusiný Františku Fremrovi čp. 75, který zemřel 22. října 1961. – Od té doby se zvoní už jen z rozhlasu.

„Zvonění bylo něco kouzelného,“ vzpomíná kronikář na své dětství: „Hlavně pak večerní klekání, kdy zvuk zvonku se tak krásně linul večerním šerem.“

Zbourání kapličky

Dne 26. května 1962 bylo započato s odklizením kapličky, jejíž stáří bylo 162 let. Práce byla provedena brigádně těmito občany: Hora Fr. čp. 108, Balvín Václav čp. 107, Trepka Václav čp. 85, Hajšman Ladislav čp. 105, Šrá-

mek Jaroslav (učitel střední školy) a jiní, kteří náhodně přihlíželi. Materiál z bouračky si pak brigádníci rozdělili za odměnu.

Kaplička byla odklizená z několika příčin: Především zdi byly značně poškozené a na mnoha místech byly dokonce značné trhliny. Tím vznikaly obavy, aby se kaple na někoho nezřítla a nedošlo ještě k neštěstí; to především proto, že stála těsně vedle vchodu do školy (dnes vchod na obecní úřad). Navíc voda z kapličky v době dešťů zatékala na zeď nové školy a ta celá vlhla, čímž omítka ze zdi nové školy opadávala, protože kaple bránila jejímu vysychání.

Po těchto problémech se Sdružení rodičů a přátel školy na jedné ze svých schůzí usneslo, že je nutné kapličku co nejdříve odklizen. – Bylo požádáno na příslušná místa o povolení k odklizení, načež přijela okresní komise, krajská komise a komise památkového úřadu a všechny komise se vyslovily pro odklizení kapličky. Také na veřejných schůzích (roku 1962) bylo jednáno o tom, má-li se kaplička odklizen. To bylo schváleno a bylo uvažováno, kam by se nechala přemístit. – Někteří občané navrhovali za křížek k Chalupojc čp. 21; ty se ale bránili, že by neměli výhled do vsi. Pak padly návrhy na přemístění k Tajdojc stodole čp. 14; zas někteří namítali, že je to v dolině a odtud, že by nebylo slyšet zvonění. Také padaly návrhy – za pomník na náves; to zas někteří říkali, že by se zostudila náves. A tak zůstalo jen při návrzích.

Veřejné schůze byly málo navštěvovány: ti co měli o kapličku zájem, na schůze vůbec nepřišli, a tak celá věc s kapličkou pro nezáměr celkově utichla, až do veřejné schůze 26. listopadu 1962, kdy několik občanů a to: Tolar Jan čp. 36, Nesnídal Boh. čp. 9, Hrubý Bohuslav čp. 33, Hurtová Marie čp. 98 a jiní přišli, že by se kaplička měla postavit, že to bylo na veřejné schůzi usneseno, že se

musí vystavět nová, což předseda Křehlík a Viktor vysvětlili, že takový zápis o přemístění kapličky ze žádné veřejné schůze není, že to není pravda, načež také dali Hurtové nahlédnout do zápisů ze všech veřejných schůzí, jako doklad pravdy.

Chuť do nové kaple

Po válce, když se postavila nová střední škola, měli lidé obec-

ně velkou chuť do práce. Zedníci tenkrát již chtěli starou kapličku zbourat a vystavět novou, a že postaví novou i v tom samém slohu. Jenže pak si řekli, dáme se do ní druhý týden po neděli, a pak zas další, a pak už se všichni nesešli a z nadšení sešlo; a tak kaplička zůstala ve špatném stavu dalších patnáct let, načež po zbourání v roce 1962 se již žádná nová nevystavěla.

Nalezené listiny

Při odklizení kapličky byly v báni nalezeny v malé plechové krabičce dvě listiny – první psána německy a druhá jako její opis (překlad) a na druhé straně přípis z roku 1884, když se kaple podruhé opravovala. Následuje opis obou stran.

RM

Léta páně 1800 – Obyvatelstvo obce Střížovické dali stavět zvonici za rychtáře Jakuba Kučery čp. 27 Panství Štáhlavského hraběte vojtěcha Černína a druhého rychtáře Blažeje Uzla čp. 38 Panství Lukavického hraběte ze Šenborn. Stavěl jí tesař, Martin Kubán ze Střížovic, pak zedník František Šašek z Chlumu a druhý Antonín Guste z Kotcenic. Toto poznamenání v originále sepsal Jakub Kučera syn rychtáře Jakuba Kučery čp. 27 ze Střížovic. – Toho času byla velká vojna s Francouzem, která trvala 13 let, byly velké daně, dodávky a daň se platila z hlav z obyvatele. Lid byl velmi pronásledován, vojskem sužován obzvláště při silnicích. – Když Král Ruský nápomocen byl s tolika tisíci vojsky, tu teprv byl lid sužován poviny a ani je nasitit nemohli protože jim dáti jíst museli, též kořalku jako hovada pili, že by snáš naše 4 muže nakrmili nežli toho jednoho. Oprava této zvonice se stala roku 1842 dne 18 máje za rychtáře Františka Finka čp. 33 Lukavického a druhého rychtáře Vojtěcha Kučery čp. 27 Štáhlavského.

Opis druhé stránky listiny – Oprava druhá stala se v měsíci Září léta Páně 1884. Za starosty téže obce Vojtěcha Hrubého čp. 21 Tato zvonice byla dříve – bání – šindelem krytá a nyní se dala plechem pokrýti, práci klempířskou konal p. Emanuel Jelínek z Plzně rodem z Hořovic kraj Pražský. Za panování Císaře a Krále Františka Josefa v témže čase se lid Český svých starých práv domáhal jak na Českých sněmech tak na Říšských radách které byly za Karla IV Otce České Vlasti Čechům daný takže lid probuzený mocní se svých práv starých a nedá sobě od národa německého ničeho rozkazovati, tak že v místech z většinou českou vesměs nesměl žádný Němec na úřad dosazen býti, byli soudy porotní takže občan občana soudil, ovšem při úřadu a jaké rozhodnutí učinila porota nesměl ani President rušiti. Rozličné spolky byly zřizovány, jen aby se lid spolčoval a byl jedné mysle, by vykvět opět jazyk Český, který dlouhá léta němý byl.

Na památku sepsané v obecním úřadě v Střížovicích dne 17 září 1884 – Sepsal František Matoušek ze Střížovic čp. 55 rodem z Újezda Kocenickeho II obecní starší a spolu obecní písař

Obrázek z rodinné kroniky kronikáře Václava Matouška